

Marzec 1968 r.

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Linia chronologiczna](#)
- [Film + Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

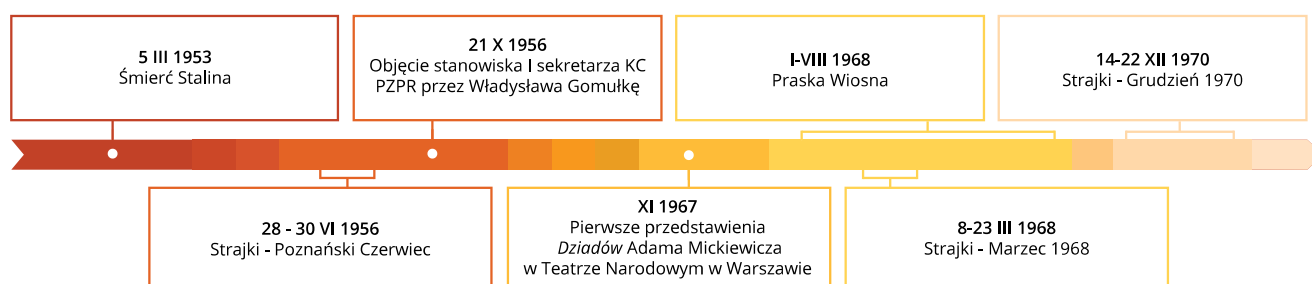
Bibliografia:

-
- Źródło: *Przemówienie I sekretarza KC PZPR Władysława Gomułki*. Cytat za: *Źródła do dziejów Polski w XIX i XX wieku. Wybór tekstów źródłowych*, t. 6, cz. 1..., oprac. A. Koseski, J.R. Szaflik, R. Turkowski, Pułtusk 2004, s. 278.

- Cytat za: *Źródła do dziejów Polski w XIX i XX wieku. Wybór tekstów źródłowych*, t. 5..., oprac. A. Koseski, J.R. Szaflik, R. Turkowski, Pułtusk 2004, s. 379–389.
- Źródło: *Przemówienie I sekretarza KC PZPR Władysława Gomułki*. Cytat za: *Źródła do dziejów Polski w XIX i XX wieku. Wybór tekstów źródłowych*, t. 6, 1956–1989, cz. 1, oprac. A. Koseski, J.R. Szaflik, R. Turkowski, Pułtusk 2004, s. 291.

Epokę Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej dzieli na kolejne etapy jej historii kryzysy społeczno-polityczne. Jednym z nich był ten, który miał miejsce w marcu 1968 roku. Jest on specyficznym i skomplikowanym w swoich źródłach kryzysem, bo nie miał przebiegu podobnego do wcześniejszych, kiedy to zbuntowani robotnicy wychodzili na ulice albo strajkowali w zakładach. Wydarzenia marca 1968 r. to przede wszystkim bunt polskiej młodzieży, młodych robotników i studentów. Wśród zatrzymanych wówczas przez Milicję Obywatelską uczestników protestów było około 950 robotników poniżej 30-tego roku życia i 550 studentów. Lawinę protestów, która rozpoczęła się po tym, jak władze komunistyczne zakazały wystawiania spektaklu *Dziady* Adama Mickiewicza w reżyserii Kazimierza Dejmka, komuniści wykorzystali do zorganizowania antyinteligenckiej oraz antysemitkiej nagonki. Efektem tych wydarzeń stała się m.in. masowa emigracja z kraju obywateli polskich pochodzenia żydowskiego.

Twoje cele

- Wyjaśnisz, jakie podłoże miały wydarzenia z marca 1968 roku.
- Wytłumaczysz, dlaczego na zdjęciach z tamtych czasów można znaleźć takie hasła jak „Studenci do nauki, literaci do piór” czy „Syjoniści do Syjonu”.
- Porównasz wydarzenia z czerwca 1956 r. oraz marca 1968 roku.

Napięcia w partii komunistycznej i krytyka Gomułki

Mieczysław Moczar – minister spraw wewnętrznych w latach 1964–1968.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Przyczyn wydarzeń marca 1968 r. należy szukać dużo wcześniej i nie tylko w środowiskach młodzieżowych, ale również w aparacie władzy Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Pod rządami Władysława Gomułki, który kierował Polską jako I sekretarz Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej od 1956 r., w latach 60. XX w. zaczęły narastać napięcia wewnętrzne i powstała nowa **frakcja** partyjna – odłam, którego członków określano mianem „partyzantów”, ponieważ wielu z jej uczestników w trakcie II wojny światowej należało do komunistycznej partyzantki i odwoływało się do tradycji **kombatanckich**. Na lidera tej grupy wyrósł najpierw wiceminister, później (od 1964 r.) minister spraw wewnętrznych Mieczysław

Moczar. Frakcja „partyzantów” była coraz bardziej niezadowolona z rządów Gomułki, choć nie okazywała tego wprost. Powstał pomysł, by w walce o władzę połączyć frazeologię patriotyczną z antysemicką, co miało zwiększyć społeczne poparcie dla grupy „partyzantów”. Trzeba bowiem pamiętać, że polski, przedwojenny ruch komunistyczny skupiał dużą liczbę obywateli polskich pochodzenia żydowskiego. Z podobną sytuacją, nadreprezentacji przedstawicieli mniejszości nieterytorialnej we władzach mamy do czynienia, gdy badamy udział Polaków w Czecha i GPU, z Feliksem Dzierżyńskim na czele. W początkowym okresie po II wojnie światowej na wysokich stanowiskach wciąż pozostawało wielu komunistów pochodzenia żydowskiego i choć w latach pięćdziesiątych ich rola i liczba zaczęły się gwałtownie zmniejszać, ciągle budzili niechęć części działaczy PZPR, pragnących zająć ich miejsce. Jednym z nieformalnych postulatów frakcji Moczara stała się więc polonizacja aparatu władzy. Jej członkowie uważali, że w większym stopniu trzeba nasycić ideologię partii rządzącej elementami narodowymi.

Dążenie moczarowców do władzy stało się jednym ze źródeł sekwencji zdarzeń, które nastąpiły w marcu 1968 roku. Natomiast bezpośrednim źródłem protestów było inne środowisko – grupa warszawskiej młodzieży w części wywodzących się z aparatu władzy, także żydowskiego pochodzenia (choć nie tylko), która uformowała się w latach 60. Grupę

tę nazwano ostatecznie „komandosami”. Jej liderami byli Jacek Kuroń i Karol Modzelewski, a niektórzy członkowie wywodzili się z [drużyn walterowskich](#) Związku Harcerstwa Polskiego, gdzie [harcmistrzem](#) był do pewnego momentu Jacek Kuroń. Część walterowców znalazła się na początku lat 60. w nieformalnym warszawskim klubie dyskusyjnym nazywanym [Klubem Poszukiwaczy Sprzeczności](#), który został dość szybko zamknięty przez władze z racji nieprawomyślnych zachowań. Niemniej to środowisko ciągle funkcjonowało i pojawiały się w nim nowe postacie, takie jak Adam Michnik, Seweryn Blumsztajn czy Waldemar Kuczyński. Młodzież spotykała się i dyskutowała, spierała się o politykę i obowiązujący system władzy; w pewnym momencie Kuroń i Modzelewski opracowali nawet tzw. list otwarty do partii, w którym z pozycji radykalnego marksizmu krytykowali rząd Gomułki. Władze aresztowały obu inicjatorów i skazały ich na więzienie, jednak to środowisko przetrwało.

***Dziady* Mickiewicza – zakazana sztuka**

Iskrą, która przyczyniła się do wybuchu protestów, stał się... teatr, a właściwie jedna sztuka. W listopadzie 1967 r. w Teatrze Narodowym w Warszawie rozpoczęły się przedstawienia *Dziadów* Adama Mickiewicza w reżyserii Kazimierza Dejmka. Podczas spektakli publiczność entuzjastycznymi oklaskami reagowała na fragmenty o wydźwięku antyrosyjskim. Była to oczywista – choć nie wprost – demonstracja niechęci do ZSRS i prosowieckiego reżimu. Na początku 1968 r. władze zakazały dalszych przedstawień.

Decyzja ta wywołała protesty studentów, którzy domagali się zniesienia zakazu i wprowadzenia wolności słowa. Odpowiedzią władz były represje, polegające m.in. na [relegowaniu](#) z uczelni organizatorów protestów. 8 marca 1968 r. na dziedzińcu Uniwersytetu Warszawskiego odbył się wiec, podczas którego studenci żądali przywrócenia na studia dwóch swoich kolegów wyrzuconych za udział w demonstracjach: Adama Michnika i Henryka Szlajfera.

Gustaw Holoubek jako Gustaw w spektaklu *Dziady* z 1968 r.

Źródło: Archiwum Kancelarii Prezydenta RP, domena publiczna.

Rozpędzanie wiecu studenckiego, ul. Krakowskie Przedmieście w Warszawie, 8 marca 1968 r. Choć demonstracja studencka na dziedzińcu Uniwersytetu Warszawskiego przebiegała spokojnie, władze zdecydowały się na akcję pacyfikacyjną: na teren uczelni wkroczyły oddziały ZOMO oraz milicji, milicjanci atakowali nie tylko studentów, ale również pracowników naukowych, a zatrzymane osoby wywożono poza teren uniwersytetu. Po tej akcji do końca dnia na terenie Warszawy trwały walki uliczne.

Wyjaśnij, czym różniły się protesty z marca 1968 r. od protestów z czerwca 1956 r.

Źródło: PAP/CAF/T. Zagoździński, tylko do użytku edukacyjnego.

Manifestacje odbyły się także na wielu innych uczelniach w kraju. Studenci domagali się zwolnienia aresztowanych, ograniczenia cenzury i zaprzestania kłamliwej propagandy, która uczelniane wystąpienia nazywała chuligańskimi wybrykami. Konflikt ze środowiskami uniwersyteckimi dał początek antyinteligentkiej nagonce zorganizowanej przez władze. Komuniści chętnie wykorzystywali rzekomą opozycję inteligencji – lud pracujący (chłopi i robotnicy). Organizowali masowe wystąpienia i zgromadzenia (m.in. w zakładach pracy), podczas których aktywiści robotniczy trzymali transparenty z „wychowawczymi” sloganami w rodzaju: „Studenci do nauki, literaci do piór” czy „Robotnicy nie wybaczą prowokatorom i rozrabiaczom”. Gdy 21 marca na Politechnice Warszawskiej został ogłoszony strajk okupacyjny, a na Uniwersytecie Warszawskim doszło do kolejnego wiecu, władze rozpoczęły akcję zwalniania profesorów i docentów oskarżanych o sprzyjanie demonstrantom.

Masówka zorganizowana przez władze w Gdańsku.

Jak myślisz, czy ich uczestnicy przygotowali swoje transparenty spontanicznie, czy raczej była to odgórnie zorganizowana akcja? Co na to wskazuje?

Źródło: Archiwum IPN, tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Antysemicka nagonka i fala emigracji

„Partyzanci”, popierani przez Kreml przeciwko Gomułce, dostrzegli szansę na przejęcie władzy. Wykorzystując żydowskie pochodzenie niektórych uczestników i liderów buntów studenckich, rozpętali **antysemicką** i antyinteligentką nagonkę. Zachęcali lub wręcz przymuszali do wyrzucania z pracy Polaków żydowskiego pochodzenia. Zwolnienia dotknęły administrację państwową, urzędy centralne i terenowe, wojsko, służbę zdrowia oraz środowiska naukowe, z PZPR usunięto kilka tysięcy członków. Moczarowcy organizowali wiece potępiające „syjonistów” (tak nazywano wszystkie osoby pochodzenia żydowskiego, niezależnie od ich stosunku do **syjonizmu**). Ćwierć wieku po Zagładzie komuniści przez zastraszenie zmusili do emigracji tysiące Żydów, zazwyczaj w pełni **zasymilowanych**. Motywacją wyjazdu była zazwyczaj obawa

Przykład dokumentu podróży wydawanego osobom wyjeżdżającym z Polski pod wpływem nagonki antysemickiej. Zwróć uwagę na zdanie, które znajduje się na samej górze dokumentu. Jak myślisz, jakie mogły być reakcje osób potraktowanych w ten sposób przez państwo?

o wzrost antysemityzmu, poczucie zagrożenia, lęk o przyszłość dzieci. Według różnych danych w 1968 r. z Polski wyjechało

od kilkunastu do nawet 20 tys. osób. Wszyscy, którzy zdecydowali się na tak radykalny krok, musieli zrzec się polskiego obywatelstwa, a zamiast polskich paszportów otrzymywali tzw. dokumenty podróży. Pozwalały one jedynie wyjechać z Polski bez prawa powrotu.

Nagonka antysemitka miała też swoje tło międzynarodowe. W 1967 r., podczas [wojny sześciodniowej](#) na Bliskim Wschodzie, blok wschodni wspierał stronę arabską przeciwko Izraelowi, co przekładało się na niechęć do Żydów.

Latem 1968 r. Gomułka zdecydował się przyłączyć do tłumienia [Praskiej Wiosny](#). W połowie 1968 r. wygasa antyżydowska nagonka. W dniu 5 maja Władysław Gomułka, na spotkaniu z Józefem Kępą, I sekretarzem Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Warszawie mówi: „To jest niedopuszczalne w Partii! Jeśli Partia ma być antysemitka, to ja mam w dupie taką partię!”. 29 maja, podczas spotkania z kierownictwem partii i Sekretariatem KC, Gomułka wydaje polecenie zakończenia akcji rozliczeniowej, co jednak nie zatrzymuje masowej emigracji Żydów z Polski ani wyroków skazujących za udział w protestach.

Słownik

antysemityzm

postawa wrogości i niechęci do Żydów jako grupy wyznaniowej lub etnicznej; to również teoria uzasadniająca taką postawę

antagonizm

(z franc. *antagonisme* od gr. *antagonizesthai* – walczyć przeciw, przeciwstawiać się, być rywalem) wzajemna wrogość, niechęć, której przyczyną może być różnica poglądów albo przeciwstawne interesy obu stron

frakcja

(z łac. *fractio* – łamanie) odłam partii, stronnictwa, ugrupowania, który wyłonił się z większego organizmu politycznego, ma odmienne propozycje programu albo działań, ale pozostaje w jego strukturach

kombatant

(z franc. *combattant* – bojownik, od *combattre* – walczyć) były żołnierz armii, oddziałów partyzanckich lub ruchu oporu, który brał aktywny udział w walkach

drużyny walterowskie

potoczna nazwa drużyn organizacji młodzieżowej założonej w 1954 r. na wzór sowieckich drużyn pionierów i nazywanej Kręgiem Walterowskim (od „Walter” – pseudonimu Karola Świerczewskiego, generała Armii Czerwonej i ludowego Wojska Polskiego), a po 1956 r.

(gdy reaktywowano Związek Harcerstwa Polskiego i włączono do niego tę organizację)
Hufcem Walterowskim

harc mistrz

w harcerstwie najwyższy stopień instruktorski

Klub Poszukiwaczy Sprzeczności

założony w 1962 r. w Warszawie nieformalny klub dyskusyjny, w którym udzielali się członkowie Związku Młodzieży Socjalistycznej; ze względu na bardzo lewicowe poglądy i krytykę władz został potępiony przez Gomułkę i w 1963 r. rozwiązany

Milicja Obywatelska

w Polsce okresu komunizmu organ porządkowy (odpowiednik obecnej policji) służący walce z przestępczością, zapewnieniu bezpieczeństwa publicznego, ale także utrzymaniu systemu komunistycznego, np. poprzez walkę z opozycją i rozpędzanie manifestacji

relegować

(z łac. *relegare* – wygnać) usunąć, wydalić ucznia ze szkoły lub studenta z uczelni

syjonizm

(nazwa pochodzi od Syjonu – wzgórze w Jerozolimie, na którym stała świątynia Salomona) ideologia oraz ruch polityczny i społeczny, który narodził się pod koniec XIX w.; jego celem było utworzenie państwa żydowskiego na terenie ówczesnej Palestyny (odtworzenie na terenie starożytnego Izraela)

asymilacja

(z łac. *assimilatio* – upodobnienie, od *similis* – podobny) proces polegający na przyjmowaniu kultury kraju, w którym dana jednostka mieszka, w celu przystosowania się do życia w nim

wojna sześciodniowa

wojna prowadzona od 5 do 10 czerwca 1967 r. między Izraelem a (przede wszystkim) Egiptem, Jordanią oraz Syrią, zakończona zwycięstwem Izraela

Praska Wiosna

okres wprowadzania przez czechosłowackie władze komunistyczne bardziej demokratycznych reform i destalinizacji w 1968 r., zakończony zbrojną interwencją wojsk Układu Warszawskiego, które wkroczyły do Czechosłowacji w nocy z 21 na 22 sierpnia 1968 r.

Słowa kluczowe

Marzec 1968, wydarzenia marcowe, *Dziady*, Adam Michnik, Henryk Szlajfer, Polska w latach 1957–1981, komunizm w Polsce

Bibliografia

Źródła do dziejów Polski w XIX i XX wieku. Wybór tekstów źródłowych, t. 5, 1945–1956, oprac. A. Koseski, J.R. Szaflik, R. Turkowski, Pułtusk 2004.

Źródła do dziejów Polski w XIX i XX wieku. Wybór tekstów źródłowych, t. 6, 1956–1989, cz. 1, oprac. A. Koseski, J.R. Szaflik, R. Turkowski, Pułtusk 2004.

Najnowsza historia Polski na tle międzynarodowym. Teksty źródłowe, wybór i oprac. Z.J. Michalski, M. Wilk, Łódź 2000.

Najnowsza historia polityczna Polski. Wybór źródeł, cz. 6, 1956–1970, oprac. W. Kozub-Ciembroniewicz, J.M. Majchrowski, Kraków 1994.

Dzieje Żydów w Polsce 1944–1968. Teksty źródłowe, oprac. A. Cała, H. Datner-Śpiewak, Warszawa 1997.

Linia chronologiczna

Polecenie 1

Zapoznaj się z osią czasu, a następnie wykonaj polecenia.

Polecenie 2

Wyjaśnij, na czym polegał wpływ wojny sześciodniowej na sytuację w Polsce w 1968 roku.

Polecenie 3

Rozstrzygnij, czy protesty młodzieży polskiej w marcu 1968 r. miały to samo podłoże ideowe co wystąpienia młodzieży francuskiej w tym samym roku.

Film + Sprawdź się

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmami, a następnie wykonaj kolejne polecenia.

Wystąpił błąd

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Protesty studenckie w 1968 roku*.

Polecenie 2

Przedstaw pośrednie i bezpośrednie przyczyny relegowania z Uniwersytetu Warszawskiego studentów Adama Michnika oraz Henryka Szlajfera.

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Opisz, jakie represje stosowały władze wobec protestujących studentów oraz środowiska akademickiego.

Twoja odpowiedź

Wystąpił błąd

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Antysemitka nagonka*.

Polecenie 4

Wyjaśnij, czym było „skrzywienie syjonistyczne” i dlaczego takim argumentem posługiwały się władze przy przeprowadzaniu czystki wśród członków partii oraz społeczeństwa.

Twoja odpowiedź

Polecenie 5

Scharakteryzuj skutki antysemitycznej nagonki z 1968 r. dla polskiego społeczeństwa oraz kultury.

Twoja odpowiedź

Ćwiczenie 1

Wyjaśnij, czym różniły się protesty z marca 1968 r. od protestów z czerwca 1956 r.

Ćwiczenie 2

Przeczytaj hasła widoczne na transparentach na zdjęciu. Przedstaw zarzuty, jakie władze stawiały studentom.

Wiec robotniczy w Hucie im. Lenina w Krakowie, marzec 1968 r.

Źródło: CAF / PAP, tylko do użytku edukacyjnego.

Ćwiczenie 3

Zapoznaj się z poniższymi tekstami źródłowymi, a następnie rozstrzygnij, który z nich dotyczy wydarzeń z 1968 r. Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do treści obu źródeł.

Tekst A

” Spośród załóg zaangażowanych do strajku, wyłaniały się nowe grupy agitatorów, które z kolei udawały się do zakładów, w których jeszcze nie przerwano pracy, by i tutejsze załogi skłonić do przyłączenia się do demonstracji. [...]

W przemówieniach i rzuconych hasłach powtarzały się żądania podwyżki płac, obniżki cen, wolności [...].

Gmach ostrzeliwali przeważnie ludzie młodzi, w wieku około lat 20. Zorganizowanego kierownictwa po ich stronie nie było widać. Napastnicy grupowali się wokół jednostek najbardziej zaciekłych, umiających obchodzić się z bronią. W ten sposób powstawały doraźne grupy bojówkarskie, których skład osobowy zmieniał się w toku walki i które działały przeważnie na własną rękę.

Cytat za: *Źródła do dziejów Polski w XIX i XX wieku. Wybór tekstów źródłowych*, t. 5..., oprac. A. Koseski, J.R. Szaflik, R. Turkowski, Pułtusk 2004, s. 379–389.

Tekst B

” Przemówienie I sekretarza KC PZPR Władysława Gomułki

Nielegalne zgromadzenia i demonstracje uliczne studentów wywołały powszechne pytanie: o co chodzi, dlaczego studenci występują przeciwko władzom państwowym?

Korzystając z zamieszania, jakie wytworzyły demonstracje i inne nielegalne formy działania studentów, niemal jednocześnie z nimi wyszły na ulice elementy chuligańskie. O ich wyczynach, np. w Warszawie, informowała prasa.

Źródło: Przemówienie I sekretarza KC PZPR Władysława Gomułki. Cytat za: Źródła do dziejów Polski w XIX i XX wieku. Wybór tekstów źródłowych, t. 6, cz. 1..., oprac. A. Koseski, J.R. Szaflik, R. Turkowski, Pułtusk 2004, s. 278.

Zapoznaj się z tekstem źródłowym, a następnie na podstawie jego treści i własnej wiedzy wykonaj polecenie.

” Przemówienie I sekretarza KC PZPR Władysława Gomułki

W wydarzeniach, jakie miały miejsce, aktywny udział wzięła część młodzieży akademickiej pochodzenia lub narodowości żydowskiej. Rodzice wielu z tych studentów zajmują mniej lub bardziej odpowiedzialne, a także wysokie stanowiska w naszym państwie. Ta przede wszystkim okoliczność, spowodowała że na fali tych wydarzeń wyłynęło opacznie nieraz pojmowane hasło walki z syjonizmem.

Czy w Polsce są żydowscy nacjonałiści, wyznawcy ideologii syjonistycznej? Na pewno tak. Byłoby jednak nieporozumieniem, gdyby ktoś chciał dopatrywać się w syjonizmie niebezpieczeństwa dla socjalizmu w Polsce, dla jej ustroju społeczno-politycznego.

Niebezpieczeństwo takie, jeřliby kiedykolwiek zaistniało – a jest to mało prawdopodobne – może wyłynąć z różnych reakcyjnych źródeł w kraju, wspomaganych z zewnątrz przez ośrodki międzynarodowej, antykomunistycznej reakcji.

Nie oznacza to jednak, że w Polsce nie ma w ogóle problemu, który nazwałbym samookreśleniem się części Żydów – obywateli naszego państwa. O co chodzi, przedstawię na przykładach.

W roku ubiegłym podczas czerwcowej agresji Izraela przeciw państwom arabskim określona liczba Żydów w różnych formach objawiała chęć wyjazdu do Izraela celem wzięcia udziału w wojnie z Arabami. Nie ulega wątpliwości, że ta kategoria Żydów obywateli

polских uczuciowo i rozumowo nie jest związana z Polską, lecz z państwem Izrael. Są to na pewno nacjonałści żydowscy. Czy można mieć do nich o to pretensje? Tylko takie, jakie żywią komuniści do wszystkich nacjonalistów, bez względu na ich narodowość. Przypuszczam, że ta kategoria Żydów wcześniej lub później opuści nasz kraj.

W swoim czasie otworzyliśmy szeroko nasze granice dla wszystkich, którzy nie chcieli być obywatelami naszego państwa i postanowili udać się do Izraela. Również i dziś, tym którzy uważają Izrael za swoją ojczyznę, gotowi jesteśmy wydać emigracyjne paszporty.

Źródło: Przemówienie I sekretarza KC PZPR Władysława Gomułki. Cytat za: Źródła do dziejów Polski w XIX i XX wieku. Wybór tekstów źródłowych, t. 6, 1956–1989, cz. 1, oprac. A. Koseski, J.R. Szaflik, R. Turkowski, Pułtusk 2004, s. 291.

Dla nauczyciela

Autor: Martyna Wojtowicz

Przedmiot: Historia

Temat: Marzec 1968 r.

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

LVII. Polska w latach 1957–1981. Uczeń:

2) wyjaśnia genezę i następstwa kryzysów społecznych w latach 1968, 1970 i 1976;

Kształowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- omawia przyczyny wydarzeń z marca 1968 r.;
- wyjaśnia, dlaczego władzom komunistycznym zależało na stworzeniu konfliktu między robotnikami a środowiskami inteligencji;
- tłumaczy, czym była nagonka antysemicka i dlaczego w 1968 i 1969 r. Polskę opuściło kilkanaście tysięcy osób pochodzenia żydowskiego;
- porównuje wydarzenia z czerwca 1956 r. oraz marca 1968 r.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;

- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Przygotowanie do zajęć. Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Marzec 1968 r.”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” oraz tekstami źródłowymi w sekcji „Linia chronologiczna”.
2. Dwaj chętni lub wybrani uczniowie (albo dwie grupy liczące maksymalnie trzy osoby) przygotowują prezentację na podstawie informacji zawartych w sekcji „Przeczytaj” oraz odpowiednich filmów z sekcji „Film + Sprawdź się”:
 - grupa 1 – Napięcia w partii komunistycznej i krytyka Gomułki oraz *Dziady* Mickiewicza – zakazana sztuka (film: Protesty studenckie w 1968 r.),
 - grupa 2 – Antysemicka nagonka i fala emigracji (film: Antysemicka nagonka).

Uczniowie mogą też korzystać z tekstów źródłowych będących częścią linii chronologicznej.

Faza wstępna:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat zajęć, ustala cele lekcji.
2. Raport z przygotowań. Nauczyciel przy użyciu dostępnego w panelu użytkownika raportu weryfikuje przygotowanie uczniów do lekcji: sprawdza, którzy uczestnicy zajęć zapoznali się z udostępnionym e-materiałem. Uczniowie próbują intuicyjnie zadać pytania, na które odpowiedzą w trakcie lekcji (będą to obowiązujące ich kryteria sukcesu).

Faza realizacyjna:

1. Prezentacje uczniów. Wskazani przed lekcją uczniowie prezentują i omawiają efekty swojej pracy. Nauczyciel oraz inni uczniowie zadają pytania prezentującym, w razie potrzeby uzupełniają ich wypowiedzi.
2. Praca z multimedium („Linia chronologiczna”). Nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika multimedium. Uczniowie odczytują polecenie 2: „Wyjaśnij, na czym polegał wpływ wojny sześciodniowej na sytuację w Polsce w 1968 r.” i wykonują je w parach. Następnie wybrane osoby dzielą się swoimi odpowiedziami na forum klasy, nauczyciel weryfikuje poprawność odpowiedzi.
3. Praca z drugim multimedium („Film + Sprawdź się”). Uczniowie tworzą czteroosobowe grupy (mogą to zrobić, odliczając do czterech). Nauczyciel odtwarza film o antysyjonistycznej nagonce w roku 1968, a następnie prosi, aby uczniowie w zespołach wykonali polecenie 3 – scharakteryzowali jej skutki dla polskiego społeczeństwa oraz kultury. Wskazana przez nauczyciela grupa prezentuje swoją propozycję odpowiedzi, pozostali uczniowie się do niej ustosunkowują.
4. Uczniowie wykonują indywidualnie ćwiczenia 1 i 2 z sekcji „Film + Sprawdź się”. Nauczyciel sprawdza poprawność wykonanych zadań, omawiając je wraz z uczniami.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel prosi uczniów o porównanie wystąpień społecznych z czerwca 1956 r. z tymi z marca 1968 r. Jakie różnice (a może podobieństwa) zauważają? Na koniec poleca chętnemu uczniowi podsumowanie zajęć i – jeśli to potrzebne – uzupełnia informacje.
2. Nauczyciel ocenia prezentacje przygotowane przez uczniów.

Praca domowa:

1. Wykonaj ćwiczenia 3 i 4 z sekcji „Film + Sprawdź się”.
2. (Dla uczniów chętnych) Poszukaj w swoim otoczeniu osób, które pamiętają wydarzenia z 1968 r., a być może znały osoby, które zostały zmuszone do opuszczenia wówczas Polski. Zbierz ich wspomnienia w formie notatki albo prezentacji.

Materiały pomocnicze:

Źródła do dziejów Polski w XIX i XX wieku. Wybór tekstów źródłowych, t. 5, 1945–1956, oprac. A. Koseski, J.R. Szaflik, R. Turkowski, Pułtusk 2004.

Źródła do dziejów Polski w XIX i XX wieku. Wybór tekstów źródłowych, t. 6, 1956–1989, cz. 1, oprac. A. Koseski, J.R. Szaflik, R. Turkowski, Pułtusk 2004.

Najnowsza historia Polski na tle międzynarodowym. Teksty źródłowe, wybór i oprac. Z.J. Michalski, M. Wilk, Łódź 2000.

Najnowsza historia polityczna Polski. Wybór źródeł, cz. 6, 1956–1970, oprac. W. Kozub-Ciembroniewicz, J.M. Majchrowski, Kraków 1994.

Dzieje Żydów w Polsce 1944–1968. Teksty źródłowe, oprac. A. Cała, H. Datner-Śpiewak, Warszawa 1997.

Wskazówki metodyczne:

Zarówno linia chronologiczna, jak i filmy mogą być wykorzystane do lekcji powtórkowej poświęconej wystąpieniom społecznym w okresie PRL.